

EEVA-MAIJA TAMMEKANN

Kirjastotieteen ja informatiikan professuurin ensimmäinen lukuvuosi 1971—72

Tammekann, Eeva-Maija, Kirjastotieteen ja informatiikan professuurin ensimmäinen lukuvuosi 1971—72 (The first academic year, 1971—72, of the Department of Library and Information Science at University of Tampere). Kirjastotiede ja informatiikka 6(2): 37—44, 1987.

The author, acting Professor of Library and Information Science at the University of Tampere in 1971—72, describes the process by which the former subacademic education programme was transformed into a facultylevel programme and discusses the decisions made by relevant bodies at the time. The change in the status of library and information service education caused several unanticipated problems some of which still remain to be solved.

Address: Library of Parliament, SF-00102 Helsinki, Finland.

Koska Iivonen, Okko, Perälä ja Vakkari ovat monipuolisesti kartoittaneet kirjastotieteen ja informatiikan professuurin perustamiseen johtaneet toimenpiteet tarkoitukseni on lähinnä kertoa vaikutelmiani ajanjaksolta 1. 9. 1971—31. 7. 1972 sekä selvittää silloisten ratkaisujen taustoja. Lisäksi yritän vastata eräisiin Marjatta Okon esittämiin kysymyksiin (Okko 1986 a). Minulla ei ole muistini tueksi juuri minkäänlaisia muistiinpanoja, eräitä luentotekstejä lukuunottamatta (hallussani ei edes ole kopiota Vakkarin mainitsemasta »testamentista» seuraajalleni, vaikka kylläkin muistan laatineeni sellaisen). Muistelmieni saattaa siis olla jälkiviisauden makua.

1. Viranhoidon ulkoiset vaiheet

Suostumustani syksyllä 1971 perustettavan professorin viran hoitajaksi kysyttiin minulta vi-

rallisesti toukokuun alussa 1971. Miksi juuri minulta? Oletan, että syinä olivat tuttavuuteni kirjasto-opin lehtoreihin Oili Kokkoseen ja Eeva-Marjatta Karstuun, jäsenyyteni tieteellisten kirjastojen lautakunnassa lähes koko 60-luvun sekä Tieteellisen informoinnin neuvottelukunnassa vuodesta 1969, tietty kirjastoalan opetustoiminta mm. tieteellisten kirjastojen virkatutkimon ns. tutkijana ja kirjallisuuspalvelun kurssien luennoitsijana sekä mielenkiinto koulutuskysymyksiin. Professuurin perustamiseen liittyviin toimenpiteisiin en ollut suoranaisesti osallistunut, vaikka olinkin niistä tietoinen.

Oppiarvoni oli filosofian lisensiaatti, taustani humanistinen (romaaninen filologia ja kirjallisuudentutkimus). Olin suorittanut Yhteiskunnallisen korkeakoulun kirjastotutkimon ja amanuenssin tutkimon ja saanut 20 vuoden kokemuksen etupäässä yleistieteellisistä kirjastoista (Tieteellisten seurain sekä Jyväskylän yliopiston

kirjastoista, lisäksi Helsingin kaupunginkirjastosta). Olin hiljakseni tehnyt kirjallisuudentutkimukseen liittyvää väitöskirjaa (jonka työn Tampereen professorin hoito tehokkaasti ja lopullisesti katkaisi).

Pertti Vakkarin (Vakkari 1986) kuvaus 1950- ja 1960-lukujen kirjasto- ja informaatioalan tutkimuksen edellytyksistä on relevantti minunkin kohdallani — tutkimustyötä varten olisi pitänyt hylätä ammattinsa. Eräs 1950-luvun esimieheni ehdotti minullekin kirjahistoriallista tutkimusta. Minusta olisi ehkä saattanut tulla myös romaanisen filologian tutkija, jos humanistisissa aineissa 1950-luvulla olisi ollut edes assistentin toimia. — Esitän nämä tiedot selityksenä olettamukselleni, että edustin varsin selvästi yhtä niistä kolmesta ryhmästä, jotka 1960-luvulla samanaikaisesti suunnittelivat ammattikuntansa koulutuksen tehostamista ja parantamista, nimittäin suurten tieteellisten kirjastojen kirjastonhoitajia. Tämän ryhmän lähtökohdat poikkesivat Marjatta Okon kuvaamista 60-luvun dokumentalisteista, jotka olivat »henkisesti, alkuperäiskoulutuksensa voimalla kukin oman tiede- ja toimintaympäristönsä täysivaltaisia jäseniä» (Okko 1986 b s. 93). Kolmannen ryhmän muodostivat yleisten kirjastojen kirjastonhoitajat. Minun toimenpiteisiini kirjastotieteen ja informatiikan professorin hoitajana vaikutti luonnollisestikin oma taustani, se, että olin pikemminkin sitoutunut kirjastonhoitajiin kuin tutkijoihin, vaikkakaan en tuntenut olevani minkään yhteisön »täysivaltainen jäsen».

Vaikka tiesin saavani palkkaa Tampereen yliopistolta vasta 1. 9. lähtien olin varautunut käyttämään kesällä 1971 vapaa-aikaani viranhoidon valmisteluihin. Suunnitelmiani muutti kuitenkin heinäkuun alussa minulle, yleensä hyvän terveyden omanneelle, harvinainen epäonni, keuhko-kuume, joka aiheutti kuuden viikon sairausloman. Tosiasiassa minulle jäi siis aikaa pari (sairaus)lomaviikkoa Jyväskylän yliopiston kirjaston johtajan tehtävien siirtämiseksi sijaiselleni, Tampereen professorin hoidon valmisteluihin ja olosuhteiden vaatimiin käytännön toimenpiteisiin. Tästä oli mm. seurauksena, että jouduin valmistamaan kaikki luennot »kädestä suuhun».

Tämän elämäni työteliämmän ja raskaimman vuoden aikana ja sen jälkeen pohdin useasti mitkä syyt olivat saaneet minut suostumaan tehtävän vastaanottamiseen. Olin luonnollisestikin alun perin tietoinen siitä, ettei minulla ollut professorin pätevyyttä. Neuvotteluista tamperelaisien kanssa olin saanut sen käsityksen, että vt. professorin tehtävät ensimmäisen lukuvuoden aikana olisivat lähinnä hallinnollisia eli opetusjaoston kirjastotutkimuksen ja tiedekunnan opetuksen yhdistämiseen liittyviä sekä vasta-alkajien opetusta, joista tehtävistä oletin selviytyväni. En

luule kaunistelevani totuutta jos sanon, että vahvana syynä suostumukseeni oli velvollisuuden tunne. Kun kerran professori oli saatu siihen oli myös löydettävä hoitaja; en keksinyt ketään itseäni pätevämpää, joka olisi ollut suostuteltavissa tähän tehtävään.

Aloitettuani työt Tampereen yliopistossa kaikki ratkaisemattomat ongelmat tuntuivat kaatuvan ylitseni, siitä huolimatta että kirjasto-opin lehtorit, varsinkin Oili Kokkonen, joka koko lukuvuoden muussakin suhteessa joutui kantamaan osan professorin vastuusta, olivat niitä etukäteen pohtineet. Suurimmaksi ongelmaksi osoittautui oletettua paljon suurempi opiskelijamäärä. Vasta-alkajien kohdalla se johtui Tampereen yliopiston liberaaleista sivuaineen valintamahdollisuuksista — ne, joita ei oltu hyväksytty harvalukuisten pääaineopiskelijain joukkoon tulivat muodollisesti opiskelemaan muuta, tosiasiallisesti kirjastotiedettä, samoin lukuisat yliopistoon aikaisemmin opiskeluoikeuden saaneet siirtyivät epävirallisesti kirjastotieteen ja informatiikan opiskelijoiksi. Vasta opintojen myöhemmissä vaiheissa pääaineen opiskelijoita voitiin priorisoida. Ihmettelen vieläkin, että tätä ongelmaa ei Tampereen yliopistossa oltu osattu ennakoita. Kun heti syyslukukauden alussa kävin neuvottelemassa silloisen hallintojohtajan Yrjö Silon kanssa mahdollisuuksista saada edes tuntipalkkainen assistentti, hän huomautti, että oppilaitahan oli kovin vähän, »vain parikymmentä». Pääaineenopiskelijoiksi oli kesällä 1971 valittu muistaakseni 15 opiskelijaa, minkä lisäksi otettiin pieni määrä erillisen arvosanan suorittajia; joululomalla 1971—72 muistan lukeneeni lähes 1000 luentosarjojen kertauskuulustelun vastausta ja muuta tenttipaperia. Eikö yliopiston hallinnossa tai tiedekunnassa todellakaan tiedetty yliopiston liberaalin sivuainevalinnan seurauksista vai pidettiinkö kirjastotiedettä ja informatiikkaa muiden alojen opiskelijain kannalta täysin mielenkiinnottomana?

Vasta-alkajien lisäksi tuli suuri määrä opintojen jatkamiseen halukkaita, osa heistäkin Tampereen yliopistossa muita aineita opiskelevia, osa ammatissa työskenteleviä, joiden jatko-opinnon päätettiin tehdä mahdolliseksi lyhyen täydennysjakson suorittamisen kautta. Tämä syyslukukauden alussa tekemäni päätös oli ilmeisesti virheellinen. Selostan sen taustaa myöhemmin.

Toinen opetukseen liittyvä vaikeus oli opetusjaoston ja tiedekunnan opetuksen yhteensovittaminen (kirjastotutkintohan siirrettiin virallisesti tiedekuntaan vasta tammikuussa 1972). Eeva-Marjatta Karstu ja Oili Kokkonen suostuivat antamaan jo syksystä 1971 lähtien opetusta myös tiedekunnan opiskelijoille, vaikka se — varsinkin luennoille tulevien sivuaineopiskelijain vuoksi

— suuresti lisäsi heidän työmääräänsä. Vt. professori opetti luonnollisesti vuorostaan opetusjaoston opiskelijoita. Tiedekunnan opetus oli suunniteltava alusta alkaen varsinkin koska siihen oli sisällytettävä myös informaatiopalvelua koskevaa ainesta. Erilaisista senhetkisistä ja aikaisemmista kurssivaatimuksista muodostui viidakkokko, johon oli raivattava tie joka kerran opiskelijain ilmoittautuessa kuulusteluun. Opiskelijain tunnettu kyky löytää porsaansreikiä tutkinto- ja kurssivaatimuksista vaati jatkuvia erikoisratkaisuja ja nopeita päätöksiä.

Pienin ongelma ei ollut Suomen oloihin sopivien kurssikirjojen löytäminen, varsinkin informaatiopalvelua koskevien, koska niitä ei aikaisempiin vaatimuksiin sisällynyt. Ponnisteluihini saada käyttää opetusministeriön varoin julkisraastettuja kirjallisuuspalvelun kurssin luentomonisteita Tampereen opetusta varten sisältyi farssinomaisia piirteitä.

Opetusjaoston kirjastotutkinto oli ollut sidoksissa monenlaisiin sidosryhmiin, mm. kouluhallitukseen. Näin ollen vaadittiin paljon työtä, jotta koulutuksen muutokset saataisiin hyväksytyiksi sekä sisällöllisesti ammattikunnan piirissä että muodollisesti kouluhallituksessa ja tieteellisten kirjastojen lautakunnan suosituksena. Kevättalvella 1972 järjestettiin muistaakseni kirjastotarkastajille tilaisuus, jonka ilmapäirin koin hillitty epäluuloiseksi. Epäluuloa herätti mm. se, että pelkkä cum laude approbatur-arvosana (toiseen tutkintoon liittyen) saattaisi antaa kelpoisuuden kirjastovirkoihin. Vei myös vuosia ennen kuin tieteelliset kirjastot kasvoivat siihen, että koulutukseen pääseviä ei valittu yksinomaan kirjastoissa (niinhän oli tosiasiallisesti tehty amanuenssitutkintojen ja virkatutkinnon aikana) ja että opetus muuttui eräällä tavalla »standardoiduksi» (olen täysin samaa mieltä Marjatta Okon kanssa hänen arvostellessaan sitä, että informaattikot niin voimakkaasti kontrolloivat tietopalvelualan koulutusta ja rekrytointia, vrt. Okko 1986 c). Kaikissa tieteellisissä kirjastoissa ei tilannetta iiene vielääkään hyväksyty?

Aikaisemmin peruskoulutuksen saaneiden ilmaantuminen näyttämölle johti myös siihen, että oli annettava vaativampaa opetusta kuin mihin alunperin olin varautunut eli pidettävä laudaturtason luentoja ja seminaareja; ne olisivat vaatineet huomattavasti enemmän valmistelu-aikaa. Seminaarit tosin muodostivat positiivisen poikkeuksen opiskelijain tulvan aiheuttamaan massaopetukseen siitä huolimatta, että koin oman antini usein liian köykäiseksi.

Myös opetuksen ulkoiset olosuhteet olivat vaatimattomat; vt. professorilla ei ollut syyslukukaudella työhuonetta, vaan hän jakoi huoneen latinan kielen lehtorin kanssa. Hänellä ei myöskään

ollut alussa minkäänlaista aputyövoimaa; Maija Karhunmaa tuli tuntiassistentiksi loppusyksystä. En luultavasti koko työurani aikana ole itse hoitanut konekirjoitustehtäviä niin paljon kuin vt. professorina!

Professuuri tuli eduskunta-aloitteiden vuoksi yms. syistä odotettuna nopeammin (tavallisesti esitykset uusista viroista toteutuvat vasta usean vuoden yrityksen ja odotuksen jälkeen). Vaikka samana syksynä Tampereen yliopiston jättänyt yhteiskunnallisen tiedekunnan dekaani Pertti Pesonen olikin voimakkaasti myötävaikuttanut professuurin perustamiseen, asialla ei kaikesta päätellen kuitenkaan ollut yksimielistä kannatusta tiedekunnassa (erimieliset kuvittelivat ilmeisesti, että olisivat saaneet kirjastotieteen ja informatiikan tilalle oman alansa professuurin). Tiedekunnan jäsenten puheissa vilahti tuon tuostakin ilmaisu »professuuri, joka on tullut tiedekunnan ulkopuolelta»; »mutteritieteestäkin» taidettiin mainita eikä tiedekunnan jäsenillä luonnollisestikaan ollut illuusioita vt. professorin pätevyydestä. Minulle jäi vaikutelma, että vaikkakin Tinfo puoltaessaan professuuria Tampereelle toimi pitkälti solidaarisuudesta Tampereen yliopistoa kohtaan, Tampereen yliopistossa ei tunnettu erityistä solidaarisuutta kirjastotieteen ja informatiikan professuuria kohtaan. Ehkä monella tavalla raskas viranhoido on väärittänyt muistojani; vaikutelmani on kuitenkin, että vain kaksi kertaa koin saaneeni laitoksen ulkopuolisilta tukea, ensimmäisen kerran lukiessani Tampereelle tultuani onnea ja menestystä toivottavan viestin Helsinkiin siirtyneeltä entiseltä dekaanilta ja toisen kerran käydessäni pitkän puhelinkeskustelun silloisen julkishallinnon professorin Kauko Sipposen kanssa opiskelijoitten mahdollisuuksista osallistua eräille hänen laitoksensa luennoille.

1970-luvun alkupuolella elettiin myrskyisää yliopistojen demokratisoinnin aikaa. Uuden, varsin tottumattoman professorin hoitama laitos näytti ylioppilaskunnan radikaalin johdon mielestä sopivalta demokratiakokeilujen koekentältä. En muista yksittäisiä tapahtumia, kuitenkin sen, että laitosneuvoston suostuttelemisen mielekkäisiin ratkaisuihin vaati paljon työtä ja aikaa ja että laitosneuvostolle selvästi annettiin ohjeita Helsingin seudulta (ohjeita, joista vt. professori kuuli vasta kokouksissa).

Monista syistä, joista tärkein oli tieto, että Jyväskylän yliopiston kirjaston uuden talon rakennustyöt alkaisivat syksyllä 1972, olin päättänyt, että hoitaisin professuuria vain yhden vuoden. Ongelmaksi muodostui siten seuraajan löytäminen; yritin suostutella ja maanitella harvoja jonkinlaisen pätevyyden omaavia henkilöitä; kesti kauan, ennenkuin työn jatkaja löytyi USA:sta (Sinikka Koskiala).

2. Eräiden ratkaisujen taustaa

Marjatta Okko on Kirjastotiede ja informatiikka -lehden eräissä pääkirjoituksessa (Okko 1986 a) tehnyt professuurin perustamiseen liittyviä kysymyksiä. Esitän näkemyksiä siitä, miksi kirjastonhoidon ja informaatioalan opetus ja tutkimus pyrittiin yhdistämään, miksi tutkimuksen osuus alunperin jäi vähäiseksi sekä mistä syystä aikaisemmin koulutetuille pyrittiin järjestämään opintojen jatkamismahdollisuus.

Marjatta Okko kuvaa artikkelissaan (Okko 1986 b) 60-lukulaista tapaa ajatella dokumentaatiota osana tieteellistä kommunikaatiota ja siitä johtuvaa näkemystä alan koulutuksen järjestämisestä. Hän mainitsee 1960-luvun puolivälissä toimineen ns. Kivalon toimikunnan I osamietinnön kaksi ensimmäistä ehdotusta, nopeasti käynnistettävän kurssitoiminnan, joka osittain olisi luonteeltaan täydennyskoulutusta informaatioalalla toimiville, mutta kuitenkin niin syvälinen, että myöskin alalle aikoville olisi siitä hyötyä sekä »yliopistoissa ja korkeakouluissa pääaineen yhteydessä tapahtuvan informaatioalan opetuksen». Viimemainitusta »eriytimme kaksi osaluetta: toinen oli informaatiopalvelun hyväksikäytön opetus, toinen opetus, joka tähtää valmiuksien antamiseen informaatioalalla toimimiseen.» Edelleen hän selostaa, miten Tinfo piti käyttäjäkoulutusta akateemisesta opetuksesta ja tutkimuksesta erillisenä kysymyksenä. »Jakamalla koulutusmietinnön kahtia Tinfo tuli omalta osaltaan naulanneeksi pitävän naulan kokonaisvaltaisen dokumentaatiokysymyksen arkuun. — Dokumentaatio osana tieteellistä kommunikaatiota oli lyhyessä ajassa muuttunut uppoavaksi laivaksi —» (Okko 1986 b s. 91—94).

En ollut Tieteellisen kirjallisuuspalvelun toimikunnan (ns. Kivalon toimikunnan) jäsen, mutta kylläkin Tieteellisen informoinnin neuvottelukunnan (eli ensimmäisen lyhennettä Tinfo kantaneen) jäsen vuodesta 1969. Kaikesta päättäen olen osallistunut Marjatta Okon kuvaamiin turmiollisiin päätöksiin. Minulla ei kuitenkaan ole minkäänlaista mielikuvaa siitä, että Tinfon jäsenet olisivat olleet tietoisia ristiriidasta Kivalon toimikunnan koulutusta koskevien ehdotusten ja päätöstensä välillä. Tieto sen — Okon mukaan — keskeisimmästä ideasta ei siis ollut saavuttanut Tinfon jäseniä. Informaation hyväksikäytön opetuksen erottaminen valmiuksien antamisesta informaatioalalla työskenteleville tehtiin ymmärtääkseni pelkästään käytännön syistä. Oletettiin käyttäjäkoulutuksen käynnistämisen olevan helpompaa esim. tuntiopettajien voimin kuin uuden yliopistolaisen opetusaineen ja siihen liittyvien opettajavoimien saamisen tiedekuntiin. Vieläkään en osaa hahmottaa, miten Marjatta Okon

kuvaamaa informaatioalan opetusta olisi ollut mahdollista järjestää. Jos olen oikein ymmärtänyt, eri tieteenaloilla (historiassa, sosiologiassa, luonnontieteissä, lääketieteessä, teknisten tieteiden eri aloilla?) olisi annettu informaatioalan opetusta siten, että opetukseen olisivat osallistuneet samanaikaisesti tulevat informaation käyttäjät ja tulevat informaation »antajat». Mistä olisi saatu opettajat, miten opetus olisi voitu aloittaa samanaikaisesti lukuisissa aineissa ja eri yliopistoissa? Eikö informaation jakelusta vastaaville kuitenkin olisi pitänyt järjestää huomattavasti laaja-alaisempaa koulutusta, sisällyttää siihen esim. informaation jakelusta vastaavien organisaatioiden hallintoa, jota tutkijoiksi valmistuville ei olisi tarvinnut opettaa?

Vaikka olen työskennellyt tieteellisissä kirjastoissa runsaat 30 vuotta minulle ei aikaisemmin, ennen edellä mainitun Marjatta Okon artikkelin lukemista, ole valjennut miten etäällä »60-luvun dokumentalistit» olivat tieteellisistä kirjastoista. Käsitän nyt paremmin, miksi Kirjallisuuspalvelun Seuran vaikuttajajäsenilöt kuuntelivat epäilevän näköisinä luentoani ensimmäisellä kirjallisuuspalvelun kurssilla v. 1968 (sitä enemmän ihmettelen nyt, miksi minut oli kelpuutettu sinne luennoitsijaksi). Esitin teesin, että »ei ole tietoa ilman kuorta» ja että tiedon käsittelyä ei koskaan voida kokonaan irrottaa »tiedon kuoren» eli dokumenttien käsittelystä. (Näistä teeseistä en ole vieläkään luopunut.) Tajuan myös paremmin syyt minua 60-luvulla esim. Nordforskin erällä kurssilla hämmästyttäneisiin ilmiöihin. Olin silloin yllätynyt siitä, että dokumentalistit esittivät omina ja uusina löytöinä mm. kirjallisuuden luettelointiin liittyviä toimenpiteitä, jotka minusta näyttivät itsestäänselviltä kirjastonhoitajien peruskoulutuksen elementeiltä. Marjatta Okon artikkelistakin ilmenee, että Kirjallisuuspalvelun Seuran piirissä ei pidetty mahdollisena, että osa esim. Ritva Launun kaipaamasta opista olisi voitu saada perinteisen kirjastokoulutuksen kautta; se oli 1950- ja 60-luvuilla epäilemättä toisaalta teknisiä valmiuksia, toisaalta historiaa painottavaa; sitä olisi voitu kuitenkin yhteisvoimin kehittää. (Nykyisin informaattikot saavat pääasiallisen koulutuksensa informaatiopalvelun kurssilla, joilla opetetaan etupäässä tekniikkoja, vain erityyppisiä.) Eivätkö 1950- ja 1960-luvuilla dokumentaatiota kehittäneet henkilöt koskaan tulleet ajatelleeksi että tieteellisten kirjastojen työmuodoista olisi ollut jotain opittavissa?

Tätä symbioosia kaavailtaessa ei ilmeisesti vaistottu, miten erilaisista lähtökohdista kirjastonhoitajat ja dokumentalistit lähtivät liikkeelle; kirjastonhoitajat eivät osanneet hahmottaa dokumentalistien vahvaa sidonnaisuutta alkupe räiseen tutkimusympäristöönsä ja dokumentalis-

teilla oli erittäin vajavaiset käsitykset tieteellisten kirjastojen toiminnoista.

Iivonen mainitsee, että »kirjastotieteen ja informatiikan kytkeminen yhteen Tampereella heijastaa aluksi ehkä epämääräistäkin näkemystä tieteiden välisestä kiinteästä suhteesta» (Iivonen 1986). Oma näkemykseni, joka perustui, paitsi kokemuksiin suurehkoista, tosin ei kaikkein vanhoillisimmista monitieteisistä kirjastoista, ulkomaisiin yhteyksiin ja Tinfossa käytyihin keskusteluihin, oli, että informaatiopalvelu merkitsi perinteisten tieteellisten kirjastojen työmuotojen laajennusta ja että ne kaikki siis liittyivät kiinteästi toisiinsa, vaikkakin niillä erityyppisissä organisaatioissa saattoi olla erilainen merkitys ja asema. Valmiuksien antaminen näitä tehtäviä varten tulisi siis yhdistää, varsinkin Suomessa, missä opetusta varten ei koskaan olisi monia, mahdollisesti eri tavoitin suuntautuneita oppilaitoksia.

Ymmärtääkseni tällainen näkemys oli tieteellisissä kirjastoissa suhteellisen yleinen. Mielestämme »kokonaisvaltaisuus» ei tarkoittanut dokumentaation ja tutkimustyön yhtenäisyyttä, vaan kirjastojen ja dokumentaation yhtenäisyyttä. Emme väheksyneet tutkimusta, mutta pidimme kirjastonhoitajan ja informaatiikon ammatteteja itsenäisinä ammatteina, ei vain tutkimustyön kylkiäisinä. Tieteenalojen tuntemuksen tarvetta emme myöskään kieltäneet; se oli tarkoitus saavuttaa yhdistämällä samaan korkeakoulututkintoon sekä kirjastotieteen että kahden muun tieteen arvosanat. Olimme tietoisia siitä, että raja tutkimustyön ja kirjastotoiminnan välillä oli häilyvä, mutta emme nähneet sen kulkevan siten, että kirjallisuuden valinta, hankinta, kuvailu sekä käyttöön saattaminen olisivat olleet täysin tieteestä erillisiä ja tietojen välittäminen, yhdistäminen, muokkaus tieteellisiä toimintoja. Toisaalta on muistettava, että Tampereen professuurin perustamista valmistaneet piirit koostuivat sekä yleisten että tieteellisten kirjastojen edustajista. Yleisille kirjastoille dokumentaatio eli tietopalvelu oli 1960-luvulla vierasta ja kaukaista toimintaa. (Näihin piireihin ei näyttänyt kuuluneen Marjatta Okon kuvaamien 60-luvun dokumentalistien edustajaa tai heitä mahdollisesti edustanut Elin Törnudd ei tuonut tai saanut tämän ryhmän näkemyksiä selvästi esille, ehkä sen vuoksi, että ryhmä oletti järjestävänsä oman koulutuksensa Tampereen hankkeesta erillisenä?)

Oili Kokkosen muistitiedon mukaan lopullisen sysäyksen kirjastotieteen ja informatiikan yhdistämiselle antoi professori Pertti Pesonen, joka oli Yhdysvalloissa tutustunut sen tyyppiin laitoksiin.

Käsitykset kirjastoalan koulutuksen uudistamisen käytännön tavoitteista olisi voitu tiivistää

seuraavasti: 1) kirjastonhoitajille oli luotava yhtenäinen, entistä syvällisempi ja teoriaan perustuva koulutus, mieluummin sellainen, joka antaisi kelpoisuuden mahdollisimman monentyypisiin yksikköihin, 2) kirjastoalan ja informaatiopalvelun koulutus tulisi yhdistää eikä erottaa, kuten Ruotsissa samoihin aikoihin oli tapahtumassa, 3) kirjastoalan koulutus tulisi mahdollisimman kivuttomasti voida yhdistää muuhun akateemiseen koulutukseen (vrt. Tammekann 1973).

Näiden tavoitteiden taustalla oli lukuisia, ymmärtääkseni varsin yleisesti tunnustettuja syitä. Alunperin vain Helsingin yliopiston kirjaston sisäinen koulutusmuoto amanuenssitutkinto oli korkeakoulujen hajasijoituksen kautta levinnyt useaan kirjastoon; enimmäkseen sen sisältö oli lainattu Helsingin yliopiston kirjastosta, höystetynä paikallisella aineistolla. Amanuenssitutkintoon ei liittynyt minkäänlaista yhtenäistä opetusta, vaatimustaso vaihteli paikasta toiseen, sisältö painottui liiaksi historiaan eivätkä muualla kuin HYK:ssa tai suhteellisen harvoissa HYK:n amanuenssitutkinnon muunnelman hyväksyneissä kirjastoissa työskennelleet voineet sitä suorittaa. Yhteiskunnallisen korkeakoulun/Tampereen yliopiston kirjastotutkinto antoi kelpoisuuden vain harvoihin tieteellisiin kirjastoihin. Tieteellisten kirjastojen yhteinen virkatutkinto paransi tilannetta muualla kuin yliopistokirjastoissa työskentelevien osalta, mutta säilytti kirjastoille varsin raskaan opetustaakan; siihen saattoivat osallistua vain kirjastoihin harjoittelijoiksi hyväksytyt. Se ei antanut kelpoisuutta yleisten kirjastojen virkoihin ja sekin, samoin kuin amanuenssitutkinto ja kirjastotutkinto, oli suoritettava yliopistollisen loppututkinnon lisäksi, mikä merkitsi palkkaukseen nähden kohtuuttoman pitkää koulutusta.

Samanaikaisesti pyrittiin myös kirjastonhoitajien koulutustason yleiseen nostamiseen, sellaisen alan ammattilaisten kouluttamiseen, »joille toiminnan päämäärä on selvä ja jatkuva muutos normaalia», Irja-Leena Suhosta siteeratakseni (Suhonen 1986). Vesa Suomisen praktisen tieteen käsite, tieteen, »missä keskeisintä on käytäntöä muodostavan — perinteen tai aineksen uusintaminen ja uudistaminen» (Suominen 1986 s. 121) kuvaa käsittääkseni varsin hyvin tavoitteita, jotka häilyivät »koulutusuudistajien» mielissä 1970-luvun alussa. Mielestäni ne jossain määrin jopa heijastuivat lukuvuonna 1971—72 pitämiini luentoihin.

Yleisesti tunnustettiin epäkohdaksi se, että kirjastonhoitajat olivat etupäässä humanisteja. Koulutusohjan laajentamiseksi kaavailtiin ratkaisua, että opintojen pääpaino voisi olla joko kirjasto- ja informaatiopalvelualan opinnoilla (pääaine) tai muiden alojen opinnoilla. Viime-

mainittu ratkaisu soveltuisi parhaiten niille, jotka suuntautuisivat yksikköihin, joissa varsinainen informaatiopalvelu on keskeisintä. Tällaisen opiskelijain opintojen helpottamiseksi päätettiin liittää kirjastotieteen ja informatiikan cum laude-arvosanaan erillinen informatiikan linja. Se sisältäisi vahvemman panoksen informatiikkaa, mutta vähemmän kirjastotietoutta, mistä syystä sitä ei olisi voitu sisällyttää laajan kelpoisuuden antavaan kirjastotutkintoon, vaan ainoastaan liittää muihin tutkintoihin tai suorittaa erillisinä (Vrt. Tammekann 1972).

Pertti Vakkari ihmettelee tutkimuksen vähäistä osuutta professuurin perustamista valmisteltaessa. Siihenkin oli useita syitä. Koulutuksen uudistamista vaadittiin voimakkaasti nirnenomaan ammatissa toimivien taholta. He halusivat ammatinharjoittajien valmiuksien parantamista; he eivät sulkeneet pois tutkimuksen osuutta, mutta tuskin kaipasivat »tutkimusta tutkimuksen vuoksi». Tutkimuksen asettaminen tavoitteeksi tilanteessa, jossa tuntui ylivoimaisen vaikealta saada päteviä alempienkin opetusvirkojen haltijoita olisi lisäksi ollut epärealistista, jopa utopista. (Tinfon v. 1970 opetusministeriölle jättämään mietintöön sisältyi kylläkin maininta informatiikan opettaja- ja tutkijavoimien kiireellistä kouluttamista varten tarvittavasta määrärahadista. Tällainen määräraha saatiinkin muutamana vuonna ja sillä hankki koulutuksen ainakin kolme suomalaista, Sauli Laitinen, Teodora Oker-Blom ja Sirkka Koskiala.)

Edellytysten luominen tutkimusta varten väikyi kuitenkin erään toisen ratkaisun taustalla. Palaan edellä mainitsemaani ratkaisuun, että jonkin aikaisemman kirjastoalan koulutuksen saaneille annettiin mahdollisuus tiettyjen täydennys-suoritusten jälkeen suorittaa kirjastotieteen ja informatiikan cum laude approbatur-arvosana. Yhtenä — ehkä tärkeimpänä — syynä tähän oli ammattikunnan suuri kiinnostus täydennys- ja jatkokoulutusta kohtaan, minkä on täytynyt kuvastaa sitä, että asianomaiset kokivat joutuvansa työskentelemään riittämättömin tiedoin. Jatkokoulutusta pidettiin nopeana tapana kohottaa ammatissa toimivien koulutuksellista tasoa. Tosin oltiin tietoisia siitä, että kirjastotieteen ja informatiikan laudaturtasoiset opinnot eivät ehkä sisältäneet sitä, mitä suurin osa ammatissa toimivista kaipasi (vrt. Tammekann 1973). Yhtenäistä, systemaattista täydennyskoulutusta ei kuinkaan ollut saatavilla (v. 1985—86 järjestetyt TIEKO-kurssit olivat ensimmäinen yritys siihen suuntaan) ja akateemisilla opinnoilla oli tietty status. Laudaturarvosanan oletettiin antavan suorittajalle sekä uutta tietoa että tietyn tutkimuksellisen otteen.

Laitoksen kannalta ratkaisua pidettiin tarkoi-

tuksenmukaisena sen vuoksi, että se toisi laitoksen piiriin henkilöitä, joilla työkokemuksensa kautta olisi hyvä kirjastoalan substanssin tuntemus. Oletettiin, että osasta heistä saattaisi nopeammin valmistua tutkimustyöhön kykenevää työvoimaa kuin kirjastoalan opintonsa v. 1971 aloittaneista. — Minulla ei tätä kirjoittaessani ole käsitystä siitä, kuinka monta cum laude-täydennystä kaiken kaikkiaan on suoritettu, mikä oli erilaisten aikaisempien peruskoulutusmuotojen osuus eikä varsinkaan siitä, kuinka monet suorittajista jatkoivat kirjastotieteen opintoja. Tiedän yhden positiivisen esimerkin, Mariam Ginmanin, jolle annoin sivulaudaturtyön aiheen professuurin hoitoni alkuaikoina ja joka on edennyt väitöskirjaan saakka. Jälkeenpäin arvioiden ratkaisu oli ehkä kuitenkin virheellinen, koska oletettuna suurempi täydennysuoritusten määrä lisäsi harvalukuisten opettajien työtaakkaa, varsinkin sen jälkeen kun eräät kesäyliopistot olivat ottaneet ao. suoritukset ohjelmaansa. Kaikesta päätellen cum laude-arvosana sai tietyn statuksen sellaisenaan, vaikka sitä oli ajateltu vain portiksi jatko-opintoihin. Myös laudaturopetukseen tuli kylläkin nopeassa tahdissa yllättävän suuria lisäpaineita.

Vaaditut täydennysuoritukset olivat liian köykäiset, mitä tosin perusteltiin sillä, että ei ollut mielekäästä vaatia laajoja täydennyksiä jo vanhentuneisiin tietoihin, vaan tarkoituksena oli antaa asianomaisille mahdollisuus uusien tietojen hankkimiseen. Kysymys aikaisemmin koulutuksensa hankkineiden jatko-opinnoista olisi kaikesta päättäen ollut viisaampaa siirtää ratkaistavaksi myöhemmin. Tällöin opintouudistukseen vireästi osallistunut ammattikunta tosin olisi kokenut hyötyvänsä uudistuksesta vasta usean vuoden kuluuttua. Ehkä olisi myös syntynyt pelkoa vanhemman polven urakehityksen vaikeutumisesta.

Marjatta Okko huomauttaa (Okko 1986 b s. 94) kirjastotieteen painoalueen alkaneen kehityä suotuisasti jo 1970-luvulla kun taas informatiikan Tampere-lähtöinen painoalue sai tutkijansa ja kehittäjänsä vasta 70- ja 80-lukujen taitteessa; kun en ole selvillä siitä, missä määrin cum laude-täydennyksiä suorittaneet etenivät varsinaiseen tutkimustyöhön, en tiedä, olisiko tällä ratkaisulla kaikesta huolimatta ollut vaikutusta tutkimuksen kehitykseen.

3. »Jälkiviisautta»

Tarkasteltaessa Tampereen professuurin perustamisen valmistelujen yhteydessä ja sen ensimmäisen vuoden aikana tehtyjä ratkaisuja ei voi olla ajattelematta, että asia olisi kokonaisuudessaan vaatinut pitempiaikaista ja perusteellisempaa valmistelua. Tällöin eteen tulevia ongelmia

(esim. aikaisemmin koulutettujen jatko-opintojen järjestämistä, opettajavoimien kouluttamista) olisi voitu ennakoita ja harkita eikä ensimmäinen viranhoitaja olisi joutunut tekemään nopeita päätöksiä kuin liukuhihnalla eteen tulevista ongelmista. Se olisi edellyttänyt päätoimista suunnittelutyövoimaa ja ehkä systemaattisemmin koottua ja pitkäjänteisemmin toimivaa neuvotteluelintä (tällaisia on yliopistojen toimesta asetettu myöhemmin, mutta tuskin vielä 60-luvulla). Marjatta Okko mainitsee, että ns. Kivalon toimikunnan koulutusmuistion vaikutus jäi vähäiseksi. Olisiko tilanne ollut toinen, jos Kivalon toimikunnan muistiota laadittaessa olisi ollut paremmin tietoisia tieteellisten kirjastojen pyrkimyksistä koulutuksen uudistamiseen ja ehkä yhteydessä niitä suunnitteleviin; olisiko lopputulos ollut parempi, jos voimat olisi yhdistetty?

Toiselta kannalta tarkasteltuna Tampereen professuuri tuli sittenkin liian myöhään; se perustettiin suunnilleen niihin aikoihin, jolloin korkeakoulujen laajentaminen kulminoitui. 1960- ja 1970-lukujen taitteessa korkeakoululaitokseen palkattiin suhteellisen paljon uutta kirjastotyövoimaa. Näihin eivät Tampereen »tiedekuntaopiskelijat» ehtineet. Olisiko Suomen tieteellisillä kirjastoilla uudistavampi ote ja olisiko tieteellisten kirjastojen erikoiskysymysten osuus Tampereen opetuksessa ja tutkimuksessa näkyvämpi, jos Tampereen professuuri olisi saatu jo 1960-luvun alussa? (Tieteellisten kirjastojen osuus ilmeisesti kasvaisi, jos niistä tiedettäisiin olevan saatavilla nykyistä enemmän työpaikkoja.)

Ei myöskään voi välttää kysymystä, olisiko tilanne toisenlainen, mikäli kirjastotieteen ja informatiikan professuuri olisi perustettu Tampereen sijasta Helsinkiin (tekisi mieli leikkiä ajatuksella, että Pertti Pesonen olisi siirtynyt Tampereelta Helsinkiin muutamia vuosia aikaisemmin). Koska olin itse 1970-luvun alkuun mennessä toiminut toistakymmentä vuotta toisessa »provinssiyliopistossa» kannatin varauksetta Tamperetta. En vieläkaan usko, että Tamperetta konservatiivisempi Helsingin yliopisto sinänsä olisi ollut hedelmällisempi kasvuympäristö kirjastotieteen ja informatiikan opetukselle ja tutkimukselle. Mutta ei voida kieltää, että huomattavan suuri osa maamme tieteellisistä kirjastoista ja informaatiopalveluyksiköistä toimii Helsingissä ja että tällöin sinne tarvitaan myös eniten jälkikasvua. Minä ja muut Tampereen kannattajat ilmeisesti aliarvioimme sekä paljasjalkaisten että »junan tuomien» helsinkiläisten nurkkakuntaisen halutomuuden siirtyä edes lyhytaikaisesti opiskelemaan muualle. Jos kirjastotieteen opetusta olisi annettu Helsingin yliopistossa ilmeisesti huomattavasti suurempi osa Helsingin K&I-laitoksiin tulevasta työvoimasta olisi hankkinut tämän kou-

lutuksen. Nykyisin liian monella on ainoana peruskoulutuksena informaatiopalvelun kurssi, joka tieteellisten kirjastojen toimintaa ajatellen on suppea ja yksipuolinen. Tällöin olisi ehkä paremmin saavutettu myös toinen alkuperäinen tavoite, kirjastotieteen ja informatiikan opintojen yhdistäminen muihin opintoihin, lähinnä siitä syystä että oppiaineiden skaala on Helsingin seudun korkeakouluissa laajempi kuin Tampereella. 1960-luvulla tavoitteeksi asetettu kirjastonhoitajien pohjakoulutuksen monipuolistaminen ja kirjastokoulutuksen liittäminen yhdeksi oppiaineeksi muuhun tutkintoon on toteutunut toivottua heikommin. Se on mielestäni vakava puute, koska eri tieteenalojen asiantuntijain tarve kirjastoissa kasvaa, ei vähene. Muut kuin humanistit ja yhteiskuntatieteilijät suorittanevat nykyisinkin useimmiten kirjastotieteen ja informatiikan arvosanan erillisenä. Johtuuko se oppilasvalinnan ja aineyhdistelmien rajoituksista, kirjastoalan koulutuksen huonosta tuntemuksesta vaiko ao. opiskelijain myöhäisestä ammatinvalinnasta?

Haluumatta saattaa Tampereen yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan laitoksen opettajia ja tutkijoita asiasta vastuuseen en voi olla kiinnittämättä huomiota siihen, että osa 1960-luvun lopulla ajankohtaisista kirjastokoulutuksen ongelmista on jatkuvasti vailla ratkaisua. Ehkä ne eräässä mielessä ovat »suunta- eli preferenssi-konflikteja», joita ei koskaan pystytäkään ratkaisemaan; voidaanhan myös esim. opettajien koulutuksessa havaita aaltoilikeitä, toisinaan opetusalan tuntemuksen, toisinaan pedagogiikan priorisointia. Kuitenkin kirjastoalalla on mielestäni näistä »suuntakonflikteista» ollut vähän mielipiteiden vaihtoa. Eräs perusongelma, joka olennaisella tavalla vaikuttaa koulutukseen, on kirjastonhoitajan identiteetti ja asema työympäristössään. Marjatta Okko on käsitellyt tätä kysymystä viime aikoina kahdessakin artikkelissa (Okko 1986 d ja 1986 e). Jälkimmäisessä hän käsitelykseni mukaan perustellusti osoittaa, että »tietopalvelun integroituminen busineekseen ja tietotekniikkaan» tekee lopun informaattikkojen itsenäisestä ammattikunnasta. Mutta eikö voimakas sitoutuminen muuhun tieteenalaan, jonka Marjatta Okko mainitsee 60-luvun dokumentalistien ominaispiirteenä, saattaisi johtaa samaan lopputulokseen? Tämä vaara uhkaa mielestäni ainakin mikäli valtaosa ammattikunnasta on täten sitoutuneita. On myös otettava huomioon, että keneltäkään ei voida vaatia, että hän yhtäläisessä määrin hankkisi pätevyyden ja ylläpitäisi sitä *kahdella* alalla.

Näen jatkuvasti, kuten viime 20 vuoden aikana, kaksi vastakkaista näkemystä kirjastonhoitajien ja informaattikkojen asemasta opetuksen ja tutkimuksen kentässä: toiset näkevät K&I-

laitokset opetusta ja tutkimusta avustavana ja tukevana, kuitenkin autonomisena saarekkeena, jonka kehityksen ei tarvitse seurata »emoorganisaationsa» eikä varsinkaan sen eri sektoreiden jokaista muutosliikettä. Toiset näkevät ne sitä tehokkaampina mitä tiiviimmin niiden toiminta kytkeytyy opetus- ja tutkimusryhmiin ja -suuntauksiin. Marjatta Okko on mielestäni lähempänä jälkimmäistä näkemystä. Oma ehdotukseni eräänlaiseksi kompromissiratkaisuksi on sama kuin jo 1960-luvulla (vrt. Tammekann 1968): K&I-yksiköissä työskenteleville on luotava mahdollisuudet kahteen selvästi toisistaan poikkeavaan urakehitykseen, generalisteihin ja spesialisteihin, joiden statuksen olisi kuitenkin oltava tasavertainen. Generalistit vastaisivat jatkuvuudesta, yhtenäisyydestä, yleisyydestä ja samaistuisivat kirjastonhoitajiin; spesialistit saisivat mielellään samaistua tutkijoihin ja muodostaa sillan kirjastojen sekä tutkimuksen ja opetuksen välille. Koulutukselta tällainen ratkaisu edellyttäisi mm. suurempaa väljyyttä, mahdollisuuksia yhdistää kirjastotieteen ja informatiikan opinnot muihin opintoihin. Elinkeinoelämässä informaattikkoina toimivien aseman näen toisenlaisena kuin korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa toimivien. Olen vähitellen ruvennut oivaltamaan, että vastakohtaisuudet kirjastonhoitajien ja informaattikkojen (lue elinkeinoelämän informaattikkojen, jotka pitkälti määräävät Tietopalveluseuran toiminnasta) eivät niinkään johdu työmuotojen eroista kuin siitä, että heidän kehysorganisaatioittensa organisaatiokulttuurit voimakkaasti poikkeavat toisistaan.

Generalisteiksi lasken myös kirjastotieteen ja informatiikan alalla tutkijakoulutuksen saaneet. Alan tutkimus on viime vuosina huomattavasti laajentunut. Ulkopuolisen silmin tarkasteltuna näyttää kuitenkin siltä, että vaikka tutkijat hallitsevat metodit heillä ei aina ole riittävää tuntumaa ainakaan tieteellisten kirjastojen työhön. Perusteluna tälle käsitykselleni mainitsen vain yhden yksityiskohdan, joka esiintyy sekä Vesa Suomen artikkelissa (Suomen 1986) että Tuula Laaksoviran paljon keskustelua aiheuttaneessa Helsingin Sanomien kirjoituksessa (Laaksovirta 1986). Vesa Suominen mainitsee luetteloinnin »kirjastotyön sisäisenä teknisenä viestintänä», Laaksovirta pitää »sisäisinä töinä» luokitusta ja jopa atk-hakuja. Niitä voidaan pitää sisäisinä — mikäli sillä tarkoitetaan pääasiallisesti kirjastonhoitajien käyttämien apuneuvojen valmistamista — sikäli, että ne ovat eräänlaisia kirjastonhoitajien muistin jatkeita. Mutta toisaalta ne ovat myös käyttäjien muistin jatkeita ja käyttäjien informaatiiväline. Suomen tekemä pesäero luo-

kituksen ja luetteloinnin välillä (edellinen on varsinaista »viestintäkäytäntöä» ja jälkimmäinen vain viestintäkäytäntöä tukevaa työtä) ei käytännön tasolla pidä paikkaansa. Aakkosellisia luetteloita tarvitsevat käyttäjätkin esim. silloin kun ovat saaneet tiedon tarvitsemistaan julkaisuista muualta kuin kirjastosta, mutta haluavat varmistaa niiden saatavuuden.

Tähän väitteeseeni voidaan kylläkin vastata, että esim. kaikilla lääketieteen tutkijoillakaan ei ole omakohtaista kokemusta lääkärintoimesta. He voivat kuitenkin perustaa tutkimustyönsä laboratoriotyöskentelyä ja kenttätöistä kootulle aineistolle. Laboratoriotyöskentely ei kirjastotieteessä ja informatiikassa ole mahdollista eikä kenttätöskentelystä koottuja aineistoja ole riittävästi. Eikö tutkijoiden omakohtainen ja mieluummin monipuolinen kokemus tällöin ole keskeinen tutkimustyön onnistumisen edellytys?

Hyväksytty julkaistavaksi 8. 5. 1987.

Kirjallisuutta

- Iivonen, Mirja, Kirjasto-opista kirjastotieteksi ja informatiikaksi. Kirjastotiede ja informatiikka 5(3): s. 83—87. 1986.
- Laaksovirta, Tuula, Kirjastolaitos on valmis tietokeskusverkko. Helsingin Sanomat 28. 12. 1986 s. 2. 1986.
- Okko, Marjatta, Per. 1971. Kirjastotiede ja informatiikka 5(3): s. 75—76. 1986 a.
- Okko, Marjatta, Dokumentaation näkökulma kirjasto- ja informaatiopalvelualan koulutusmurroksessa 1960- ja 1970-lukujen vaihteen Suomessa. Kirjastotiede ja informatiikka 5(3): s. 88—95. 1986 b.
- Okko, Marjatta, Onko tietopalvelu itsenäinen ammattiala? Tietopalvelu 1986(8): s. 4—6. 1986 c.
- Okko, Marjatta, Miksi kirjastonhoitajat moittivat koulutustaan? Kirjastolehti 79(10): s. 456—457. 1986 d.
- Perälä, Anneli, Teoria ja käytäntö. Suullista ja kirjoitettua perinnettä suuren koulutusmurroksen ajoilta 1968—1970. Kirjastotiede ja informatiikka 5(3): s. 105—108. 1986.
- Suhonen, Irja-Leena, Ammatikkäytäntö ja koulutus. Kirjastotiede ja informatiikka 5(4): s. 131—132. 1986.
- Suominen, Vesa, Kirjastonhoitajakoulutus ja kirjastoteoreettinen oppiaine ja tutkimusala. Kirjastotiede ja informatiikka 5(4): s. 120—125. 1986.
- Tammekann, Eeva-Maija, Tieteellisten kirjastojen henkilökunnan koulutus ja pätevyysvaatimukset. Valvoja 1968(5): s. 176—179.
- Tammekann, Eeva-Maija, Kirjastokoulutuksen tilanteesta. Kirjastolehti 65(2): s. 56—58. 1972.
- Tammekann, Eeva-Maija, Kymmenen teesiä kirjastokoulutuksesta. Kirjastolehti 66(12): s. 507—509. 1973.
- Tammekann, Eeva-Maija, Tieteellisten kirjastojen tehtävistä, tavoitteista, asemasta ja arvostuksesta. Tietoa tavoittamassa. Kirjastotieteen ja informatiikan professori Marjatta Okko 60 vuotta: s. 170—197. 1985.
- Vakkari, Pertti, Tutkinnonuudistuksesta tutkinnonuudistukseen. Tutkimuksen asema kirjastokoulutuksen murroksessa. Kirjastotiede ja informatiikka 5(3): s. 96—104. 1986.